

KARTA KURSU

rok akademicki 2024/2025

Kierunek: Psychologia

Forma prowadzenia zajęć: niestacjonarne

Stopień: jednolite magisterskie

Rok: II

Semestr: I (zimowy)

Nazwa	Klasyczne teorie osobowości
Nazwa w j. ang.	Classic theories of personality

Koordynator	Dr Jacek Bielas	Zespół dydaktyczny
		Dr Jacek Bielas
Punktacja ECTS*	4	

Opis kursu (cele kształcenia)

Wiedza: Celem kursu jest zapoznanie studentów z klasycznymi ujęciami osobowości człowieka („wielkie teorie”). Przedstawione zostaną różne odpowiedzi na pytania o genezę, strukturę, dynamikę i rozwój osobowości stawiane przez następujące podejścia: psychoanalityczne, neopsychoanalityczne, humanistyczne i egzystencjalne. Omówione zostaną empiryczne weryfikacje poszczególnych koncepcji oraz ich aktualne znaczenie dla psychologii.

Umiejętności: Podczas ćwiczeń studenci rozwiną umiejętność praktycznego wykorzystania klasycznych teorii osobowości w różnych kontekstach praktyki psychologicznej.

Kompetencje społeczne: Studenci rozwiną umiejętność krytycznej oceny klasycznych teorii osobowości oraz świadomość potrzeby nieustannego doskonalenia wiedzy z zakresu psychologii osobowości.

Warunki wstępne

Wiedza	
Umiejętności	
Kursy	

Efekty uczenia się

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Wiedza	W_01 Student zna i rozumie główne idee, pojęcia i koncepcje prezentowane w ramach psychologii osobowości.	K_W02, K_W04
	W_02 Student posiada wiedzę o rozwoju osobowości w ujęciu klasycznych teorii osobowości.	K_W01, K_W02, K_W04
	W_03 Student zna i rozumie koncepcje nieświadomości, potrzeb, emocji i motywacji prezentowane w klasycznych nurtach psychologii osobowości.	K_W01, K_W02

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Umiejętności	U_01. Student potrafi przedstawić genezę i kontekst społeczno-kulturowy rozwoju klasycznych podejść badawczych w psychologii osobowości.	K_U02, K_U05, K_U06
	U_02. Student potrafi przedstawić i poddać krytycznej analizie dawne koncepcje psychologiczne, ocenić ich wkład we współczesną psychologię osobowości oraz odnieść je do obecnego stanu wiedzy na temat psychologii człowieka.	K_U02, K_U05, K_U06
	U_03. Student umie interpretować zachowania człowieka odnosząc je do różnych teorii osobowości.	K_U06

	Efekt uczenia się dla kursu	Odniesienie do efektów kierunkowych
Kompetencje społeczne	K_01. Student wykazuje aktywną postawę, kształtuje swoje zasoby osobowościowe, dba o rozwój i etykę pracy zawodu psychologa.	K_K02
	K_02. Student podejmuje różne formy komunikacji i współpracy z otoczeniem poprzez podejmowanie działań indywidualnych i zespołowych mających na celu realizację pomocy psychologicznej.	K_K02, K_K03, K_K04
	K_03. Student radzi sobie z problemami, rozwija siebie i wspiera rozwój innych wykorzystując wiedzę z zakresu psychologii osobowości.	K_K05

Organizacja											
Forma zajęć	Wykład (W)	Ćwiczenia w grupach									
		A		K		L		S		P	E
Liczba godzin	20			10							
30											

Opis metod prowadzenia zajęć

Kurs odbywa się w trybie mieszanym. Wykłady odbywają się zdalnie w trybie synchronicznym za pomocą platformy MS Teams, natomiast ćwiczenia odbywają się stacjonarnie.

Wykład: wykład interaktywny z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej, dyskusji grupowej, filmów edukacyjnych, analizy literatury.

Ćwiczenia: prowadzone w formie warsztatowej z wykorzystaniem analizy literatury, studiów przypadków, ćwiczeń indywidualnych i grupowych, debaty oxfordzkiej, dyskusji i burzy mózgów

Formy sprawdzania efektów uczenia się

	E – learning	Gry dydaktyczne	Ćwiczenia w szkole	Zajęcia terenowe	Praca laboratoryjna	Projekt indywidualny	Projekt grupowy	Udział w dyskusji	Referat (prezentacja multimedialna)	Praca pisemna (case study)	Egzamin ustny	Egzamin pisemny	Inne
W01								X	X	X		X	
W02								X	X	X		X	
W03								X	X	X		X	
U01								X	X	X		X	
U02								X	X	X		X	
U03								X	X	X		X	
K01								X					
K02								X					
K03								X					

Kryteria oceny	Zaliczenie ćwiczeń:
	1. Obecność na ćwiczeniach (możliwa jedna nieobecność usprawiedliwiona). 2. Przygotowanie do zajęć i lektura zadanej literatury przedmiotu - zaliczenie na min. 50% quizów z literatury obowiązkowej (kahoot). 3. Poprawne wykonanie projektu indywidualnego – przygotowanie <i>case study</i> z odwołaniem do wybranej klasycznej teorii osobowości lub recenzja MOOCs <i>Massive Open Online Courses</i>. 4. Aktywny udział w zajęciach (przygotowanie do zajęć, myślenie krytyczne, chęć dyskusji zagadnień, umiejętność dostrzegania praktycznych aplikacji wiedzy z zakresu teorii osobowości).

Do zaliczenia ćwiczeń konieczne jest uzyskanie min 6 pkt. (max. 10 pkt): projekt indywidualny – max. 4 pkt, quizy z literatury max. 4 pkt, aktywność na zajęciach – max. 2 pkt.

Zaliczenie kursu:

Egzamin testowy przeprowadzony zdalnie (ocena pozytywna = 60% + 1 pkt)

Uwagi

Przedmiot kierunkowy na studiach niestacjonarnych, jednolitych magisterskich, kierunek: Psychologia

Treści merytoryczne (wykaz tematów)

Wykład:

- 1. Wprowadzenie do psychologii osobowości.** Cel, przedmiot i zadania psychologii osobowości, obszary badań i główne kontrowersje. Sposoby poznawania osobowości. Praktyczne zastosowania psychologii osobowości. Teorie osobowości jako „*box of tools*”. Kryteria oceny teorii osobowości jako teorii naukowych.
- 2. Klasyczna psychoanaliza Zygmunta Freuda.** Geneza, elementy biografii, założenia i podstawowe pojęcia (popęd życia i śmierci, zasada zachowania energii, zasada przyjemności i redukcji napięcia, *katharsis*). Struktura osobowości (model topograficzny, model strukturalny), rozwój psychoseksualny. Rola lęku i zaburzenia osobowości w ujęciu psychoanalitycznym. Mechanizmy obronne i ich empiryczne weryfikacje (wyparcie, zaprzeczanie, projekcja). Znaczenie i krytyczna ocena podejścia psychoanalitycznego.
- 3. Wczesne modyfikacje psychoanalizy: (a) Psychologia analityczna** Carla Gustava Junga – archetypy i nieświadomość zbiorowa, struktura osobowości: postawy i funkcje, typy psychologiczne, rozwój osobowości w ciągu życia: proces indywiduacji i integracji przeciwieństw.
(b) Kulturowo-społeczne uwarunkowania rozwoju i funkcjonowania osobowości: Teoria Karen Horney (wpływ wczesnych kontaktów na rozwój osobowości, koncepcja lęku podstawowego, postawy wobec świata, kiedy potrzeby stają się neurotyczne). Teoria Ericha Fromma (wpływ kontekstu społecznego i kultury na kształtowanie się osobowości, mechanizm ucieczki od wolności i podporządkowania autorytetom, typy charakterów, typ produktywny – dojrzała osobowość).
- 4. Teorie relacji z obiektem** – znaczenie wczesnych relacji z opiekunem dla rozwoju osobowości. Koncepcja Melanie Klein (rozwój relacji z obiektem, mechanizmy biorące udział w kształtowaniu ja). Koncepcja Margaret Mahler (koncepcja separacji-indywiduacji). Koncepcja Donalda Winnicotta (pojęcie „wystarczająco dobrej matki”, kształtowanie się przywiązania). Współczesne rozwinięcia teorii relacji z obiektem: teoria przywiązania Johna Bowlby'ego (badania nad lękiem separacyjnym, wewnętrzne modele robocze) i Mary Ainsworth (procedura obcej sytuacji, typy przywiązania i ich znaczenie w dorosłości).
- 5. Psychodynamiczne teorie self.** Heinza Kohuta teoria narcyzmu („człowiek winny” a „człowiek tragiczny”, rozwój *self* i optymalny poziom frustracji, znaczenie „obiektów wspierających”, dwa rozumienia narcyzmu (rozwojowe i patologiczne). Osobowość narcystyczna i współczesne badania nad narcyzmem.
- 6. Psychologia ego.** Anna Freud - adaptacyjne znaczenie ego. Heinz Hartmann - autonomia ego (rozwój ego, funkcje pierwotne i centralne, autonomiczne motywacje ego, siła i stabilność ego, adaptacja reaktywna i aktywna). John Block - kontrola i prężność ego (pojęcie, współczesne badania i adaptacyjne znaczenie prężności ego).
- 7. Psychospołeczny rozwój osobowości w biegu całego życia.** Harry S. Sullivan – interpersonalna teoria psychiatrii (znaczenie relacji interpersonalnych dla rozwoju osobowości, interpersonalny charakter lęku, personifikacje Ja i innych, rozwojowe znaczenie wieku szkolnego i preadolescencji). Psychospołeczna teoria rozwoju Erika H. Eriksona (stadialny rozwój osobowości w biegu całego życia, podstawowe kryzysy rozwojowe, ich pozytywne i negatywne rozwiązanie, formowanie się i kryzys tożsamości). James Marcia – sposoby kształtowania się tożsamości (statusy tożsamości).
- 8. Psychologia indywidualna** Alfreda Adlera – poczucie niższości i dążenie do mocy, zainteresowania społeczne i styl życia.
- 9. Psychologia humanistyczna.** Fenomenologiczna teoria osobowości Carla R. Rogersa

(autentyczne i obronne doświadczanie świata, tendencja do samoaktualizacji, potrzeba spójności Ja, akceptacja bezwarunkowa i warunkowa) i terapia skoncentrowana na kliencie (warunki zmiany terapeutycznej). Abrahama Masłowa teoria potrzeb oraz koncepcja dojrzałej osobowości. Współczesne rozwinięcia psychologii humanistycznej - psychologia pozytywna (Seligman, Csikszentmihalyi).

- 10. Psychologia egzystencjalna.** Tło historyczno-kulturowe. Podstawowe założenia i twierdzenia (zasada rozumienia i interpretacji, autentyczny sposób istnienia, bycie-w-świecie, wina egzystencjalna i lęk egzystencjalny, sens życia a skończoność istnienia, psychoterapia egzystencjalna (m.in. logoterapia, nerwica noogenna).

Ćwiczenia:

1. Czym jest osobowość? Specyfika i granice poznania osobowości. Ukryte teorie osobowości (UTO) i ich wpływ na rozumienie siebie i innych ludzi. Teorie osobowości jako „box of tools”.
2. Psychodynamiczne ujęcie osobowości. Mechanizmy obronne w działaniu - typy, funkcje i empiryczne weryfikacje. Czy katharsis jest możliwe? Adaptacyjne i nieadaptacyjne sposoby myślenia o trudnych doświadczeniach (w ujęciu psychodynamicznym versus poznawczym) w świetle aktualnych badań.
3. Rozwój osobowości i proces indywiduacji w teorii C.G. Junga. Kryzys połowy życia – zagrożenie czy szansa na rozwój? – specyfika zjawiska.
4. Złożoność i spójność Ja. Problematyka Ja, zjawiska „maski” i funkcjonowania w „rolach”. Nowa wersja Ja – o możliwościach i ograniczeniach zmiany samego siebie.
5. Czym jest szczęście i co czyni nas szczęśliwym? - perspektywa psychologii humanistycznej i pozytywnej. Konsultacje prac zaliczeniowych.

Wykaz literatury podstawowej

Wykład

1. Oleś. P. (2005). *Wprowadzenie do psychologii osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, rozdziały: I, II, III, IV, V, XI (11.2), XII (12.1).
2. Cervone, D., Pervin, L.A. (2011). *Osobowość. Teoria i badania*. Kraków: Wydawnictwo UJ, rozdziały: 1, 2, 3, 4, 5, 6.
3. Oleś, P., Drat-Ruszczak, K. (2008). *Osobowość*, W: J. Strelau, D. Doliński. *Psychologia. Podręcznik akademicki*. Tom 1. Gdańsk: GWP, 651-700.

Ćwiczenia

1. Kępiński, A. (2002). *Poznanie chorego*. Kraków: Wydawnictwo Literackie, 5-62.
2. Wojciszke, B. (2001). Dane i pseudodane w procesie spostrzegania ludzi, W: M. Kofta, T. Szustrowa (red.). *Złudzenia, które pozwalają żyć. Szkice ze społecznej psychologii osobowości*. Warszawa: PWN, 65-89.
3. Poniatowska-Leszczynska, K., Zinzuk-Zielazna, J. (2014). Mechanizm wyparcia – teoria i badania. *Postępy Psychiatrii i Neurologii*, 23(2), 117-123.
4. Klebaniuk J. (2015). Opowiedz swoją historię. Terapeutyczne efekty pisania. *Przegląd Biblioterapeutyczny*, 1.
5. Ayduk, O., Kross, E. (2010). Analyzing negative experiences without ruminating: The role of self-distancing in enabling adaptive self-reflection. *Social and Personality Psychology Compass*, 10(4), 841-854.
6. Cervone, D., Pervin, L.A. (2011). *Osobowość. Teoria i badania*. Kraków: Wydawnictwo UJ, 85-102.
7. „Jaka piękna katastrofa. Kryzys wieku średniego”. Rozmowa z prof. Bartłomiejem Dobroczyńskim, *Wysokie Obcasy Extra*, nr 8(87)/2019.
8. Oleś, P., Kłosok-Ścibich, M. (2009). Syndrom Gauguina – zmiana tożsamości czy mit? *Psychologia Rozwojowa*, 14, 9-25.
9. Oleś, P. (2015). *Psychologia człowieka dorosłego* (rozdz. 5. Przełom połowy życia), Warszawa: PWN, 180-218.
10. Tylikowska, A. (2016). Autowizerunek jako maska. *Ethos*, 29(2016) nr 2(114), 61-80.
11. Suszek, H. (2007). Różnorodność wielości Ja. *Roczniki Psychologiczne*, 10(2), 7-37.
12. „Treserzy i styliści Ja”. Rozmowa z prof. dr hab. Grażyną Wieczorkowską-Wierzińską. *Charaktery*, 6(209), 2014.
13. Gulla, B., Tucholska, K. (2007). Psychologia pozytywna. Cele naukowo-badawcze i aplikacyjne oraz sposób ich realizacji. *Studia z Psychologii w KUL*, tom 14, 133-152.
14. Seligman, M. E. (2005). *Prawdziwe szczęście: psychologia pozytywna a urzeczywistnienie naszych możliwości trwałego spełnienia*. Media Rodzina. Rozdział 3 i 4.

15. Czapiński, J. (2012). Ekonomia szczęścia i psychologia bogactwa. *Nauka*, 1, 51-88.
16. Łaguna, M., Oleś, P., Filipuk, D. (2011). Orientacja pozytywna i jej pomiar: polska adaptacja skali orientacji pozytywnej. *Studia Psychologiczne*, 49(4), 47-54.

Wykaz literatury uzupełniającej

1. Cervone, D., & Pervin, L.A. (2016). *Personality: Theory and Research. Student Version*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
2. Oleś, K.P. (2011). *Psychologia człowieka dorosłego*. Warszawa: PWN.
3. Gałdowa A. (1995). *Powszechność i wyjątek. Rozwój osobowości człowieka dorosłego*. Kraków: Księgarnia Akademicka.
4. Hall C., Lindzey G., Campbell J. (2006). *Teorie osobowości*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
5. Maruszewski, T. (2005). Kontrowersje wokół psychologicznego mechanizmu wyparcia i tłumienia, W: T. Maruszewski, *Pamięć autobiograficzna*, Gdańsk: GWP, 171-193.
6. Pervin, L.A. (2002). *Psychologia osobowości*. Gdańsk: GWP.
7. Myers, L. B. (2010). The importance of repressive coping style: findings from 30 years of research. *Anxiety Stress & Coping*, 44, 1451-1460.
8. Kernberg, O. F. (2015). Neurobiological correlates of object relations theory: The relationship between neurobiological and psychodynamic development. *International Forum of Psychoanalysis*, 24(1), 38-46.
9. Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. *American Psychologist*, 55(1), 5-14.

Bilans godzinowy zgodny z CNPS (Całkowity Nakład Pracy Studenta)

Ilość godzin w kontakcie z prowadzącymi	Wykład	20
	Konwersatorium (ćwiczenia, laboratorium itd.)	10
	Pozostałe godziny kontaktu studenta z prowadzącym	
Ilość godzin pracy studenta bez kontaktu z prowadzącymi	Lektura w ramach przygotowania do zajęć	25
	Przygotowanie krótkiej pracy pisemnej lub referatu po zapoznaniu się z niezbędną literaturą przedmiotu	25
	Przygotowanie projektu lub prezentacji na podany temat (praca w grupie)	0
	Przygotowanie do egzaminu	20
Ogółem bilans czasu pracy		100
Ilość punktów ECTS w zależności od przyjętego przelicznika		4